

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV

Monitorování diety pro populaci v ČR (Total Diet Study)

Bezpečnost potravin a výživa je součástí cílů chránit veřejné zdraví, pomáhat spotřebitelům, informovat a čelit klamavým situacím. Stále více potravin se dováží z různých zemí. Dynamický monitorovací systém je zásadní preventivní komponenta ochrany a podpory veřejného zdraví. Monitorování dietární expozice populace v ČR spolehlivě funguje již 29 roků. Řada vyspělých zemí světa podobně takto pracuje dokonce přes 50 roků. Nám na počátku velmi pomohlo WHO a USA.

Monitorování dietární expozice populace bylo založeno krátce po roce 1989. Na počátku 90. let jsme se zorientovali ve světě. Především jsme použili metodické materiály WHO. Ve světě již monitorování fungovalo v řadě zemí i 20 let. Dnes je to už přes 50 let kontinuální práce vyspělých zemí. V naší zemi jsme začali monitorováním kontaminantů v potravinách z hlediska expozice populace od roku 1993 v pilotní studii. Od roku 1994 se trvale monitorování zajišťuje na základě platné legislativy. Kromě řady vládních usnesení je zásadní Zákon č. 258/2000 Sb., "o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů".

V současné době se průzkum se provádí v dvouletých cyklech. Odborníci, státní orgány i veřejnost mohou posoudit zdravotní rizika související s bezpečností potravin. Systém zahrnuje řadu kontaminujících látek, ale i různé živiny, které mají vliv na zdraví. Výsledky pravidelně veřejně publikujeme. Jsou k dispozici i pro EU. Je to součástí Nařízení evropského parlamentu a rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002.

Z výsledků této důležité zprávy o průběžném monitorování potravin a především expozičních dávek podle spotřeby v naší populaci, vyplývá, že ČR patří nadále mezi nejbezpečnější ve světě. Monitorování je stále více důležité, protože v ČR není soběstačná v zajištění potravin. Stále více potravin se dováží z různých zemí. Dynamický monitorovací systém je proto zásadní preventivní komponenta ochrany a podpory veřejného zdraví.

Systém monitorování zdravotního stavu obyvatelstva ČR ve vztahu k životnímu prostředí, "Dietární expozice", Zpráva projektu IV, SZÚ, 2021, je součástí "Zdravotních důsledků zátěže lidského organismu cizorodými látkami z potravinových řetězců, dietární expozice".

Zpráva za rok 2021

V monitorovacím období roku 2021 se subsystém IV tradičně skládal z několika dílčích projektů. Vedle částí zahrnujících laboratorní analýzy probíhal i dílčí projekt zaměřený na vzorkování potravin, v souladu s metodickými požadavky na hodnocení dietární expozice založené na principech tzv. Total Diet Study (TDS).

První část projektu, systém vzorkování potravin reprezentující "obvyklou českou dietu", je průběžně modifikována tak, aby bylo dosaženo poměrného pokrytí regionů ČR při odběru vzorků potravin definovaných tzv. spotřebním košem.

Druhá část projektu je věnována monitoringu výskytu potravin na bázi geneticky modifikovaných (GM) organismů a monitoringu vybraných toxinogenních plísní v potravinách na trhu v ČR. V případě GMO se jedná spíše o naplňování principů předběžné opatrnosti ve vztahu k možné přítomnosti některých

neschválených, tedy zdravotně netestovaných GM produktů na trhu v ČR, ale také o kontrolu kvality ve smyslu klamání spotřebitele, protože přítomnost GMO musí být značena. V případě toxigenních plísní se jedná o specializované mykologické vyšetření, které je zaměřeno na popis a charakterizaci nebezpečí výskytu toxigenních plísní v potravinách, vzhledem ke skutečnosti, že v ČR nejsou k dispozici aktuální data o míře kvalitativní a kvantitativní kontaminace potravin plísněmi a data o výskytu toxigenních plísní - producentů významných mykotoxinů v potravinách.

Tyto dílčí projekty reagují na požadavky legislativy, EK, nevládních organizací, a široké spotřebitelské veřejnosti, které není lhostejný vztah mezi potravinami, výživou a zdravím. Aktivity jsou chápány jako management zdravotně-hygienických nejistot.

Třetí část subsystému, monitoring dietární expozice populace vybraným škodlivým chemickým látkám, je částí legislativně pevně zakotvenou v řadě předpisů EU i ČR. Využívá metodického designu známého jako TDS, jež je vhodný pro surveillance chronické dietární expozice. Od běžné kontroly potravin se liší především tím, že zahrnuje celý model chování spotřebitele (včetně kulinární úpravy potravin) a pracuje s celou paletou obvykle konzumovaných potravin (nikoli pouze rizikových skupin), což je výhodný způsob, jak provádět přesnější charakterizaci zdravotních rizik. V roce 2021 probíhal druhý rok z dvouleté periody vzorkování a analýz (2020-2021).

Čtvrtá část byla zaměřena na hodnocení přívodu nutrientů. Tato část přináší nové informace z hlediska výživy populace. Zaměřuje se na charakterizaci zdravotních rizik spojených s nedostatečným přívodem vybraných nutrientů. V roce 2021 probíhal u této části sběr a hodnocení dat, která budou publikována v roce 2023.

Celá zpráva monitoringu:

[Monitoring_TDS_2021.pdf](#) (3,94 MB; 31.08.2022 12:39)

prof. J.Ruprich a kol.. CZVP SZÚ, 31.8.2022